

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 260 (11758)

1981 чыадың ноябрь 10, вторник

1925 чылда
үндөсиздеганде

Өртөз 2 көп.

УЛАМЧЫЛАВЫШААН

АЛМА-АТА. Совет Казак-
станың ажал-ишчилери беш
чылдың баштайгы чыгында
Төзөн чурттуң тыгжамыры-
че 15 миляон 734 муң тонна
тарамы урган.

Таражыларның тинделге-
жө оруу кур терия шийгээди
алырының бүгү төгүзүнде
турбаан бергелерин болган,
Ыйчалаа-даа механизаторлар
баштайгы кур-чериктерин
арга-дуркулгазынга даягаш,
агаар-бодустун ол халапта-
рынга боттарынын ажал-иш-
чи, соруккур чоруну болган
чер ажалының бедик куу-
туралы көргүскен.

Бо берге чыада тарамы
ажал алган республика-
кага бүгү уагустун херек бол-
ган. Мун-чун комбайнерлер,
чолаачылар, токтарын бол-
гаш элеваторларын ажал-иш-
чилери техниканы ажал-иш-
чилерин бедик бүдүрүктүзүп
чорун чедип алганар. Кок-
четан областың Куйбышев
аттың колхозунун комбайнери
И. Драйляг бодунун баш-
каргамы «Хову кораблыны»
бункеринден сезонда чөвөр-
мун центнер тарамы берген,
социалисттер чарышка оза-
штыктарал, Тургай областан
чолалты А. Пшенбаев баш-

карганы аар чук сөөртүп
автомобил-биле 18 муң
ажы тонна кызма-тасты бол-
ган арбайын куруне тыгжа-
мырыне уура-биле сөөртүп
деген, чар репорту тургу-
зан.
Кур-чериктерин күш-
ажыла чачылдарын бөтүн
үлөтүрүп коллективтер
уламчыл турар. «Боран-
чы» разрезтин дажыларын
чыл планын хуусаа бетинде
күсүткен. Олар чыл эгесин
деген бээр үш миляон ажал-
тонна хөмүр-дашты херек-
чилерге чүдүрүп чоруткан.
(СЭТА).

Сельхозтехкуркомнун районнар аразының Кызылда каттыжышкынының коллективиниң уткуштур алган Хүлээлгези

Бистер, Сельхозтехкуркомнун районнар аразының
Кызылда каттыжышкынының ажал-ишчилери, инже-
нер-техниктиң ажал-ишчилери, Таңды районнун сов-
хоттарының болгаш Дуржулга станциязының механик-
торларының, инженер-техниктиң ажал-ишчилериниң
идеэ ажал-агы техникумның 1982 чылдың хову
ажыларынга чөгүрүзүнде болгаш бедик шынарлыг
белетээриниң талазы-биле республиканың совхозта-
рының болгаш Сельхозтехкуркомнун септелге бүдүрүл-
гелериниң бүгү механизаторларына, инженер-техник-
ти ажал-ишчилериниң кыйгырын чугаалажып көргө-
шө, таңдыларын кыйгырын деткишкен, да-
раазында хүлээлгелерин боттарыныска ап тур бис:

- Хандырып турарымыс
совхозтарның зоналардан
септелге кирер ужуруту бү-
гү машиналарын, кезектери
болган агрегаттарын 1981
чылдың ноябрь 20-ге чедир
септелге мастерскаяга эки-
кел, септелге планын кий-
рер;
- Тракторларын, комбайн-
нарын, кезектерин болган
оларга агрегаттарын септээр-
иниң дөртүк кварталда септе-
лге планын 1981 чылдың ок-
тябрь 25-ке чедир күсүткө-
дүр. Тараа ажаар комбайн-
нарын септелгезин 1982 чылдың
ноябрь 1-ге чедир бүрүзү-
биле доорар.
- 1982 чылдың апрель
1-ге чедир бистин септелге
мастерскаяга 221 трактор-
ну, 101 автомобилди, тра-
кторларын болган комбайн-
нарын 198 чымыкчилерин,
дүргенин солугурун 330 ко-
робкаларын септээр болган
тракторларын 220 трансмис-
сияларын, 375 вариаторларын
белетээр болган кезектерин
30 рубльге катап тургузар;
- 2 тракторун, дизельди
4 шимчеликтерин, трактор-
ларын 3 трансмиссияларын,
тараа ажаар комбайн-
нарын дүргенин солугурун
8 кезекти, вариаторларын 10
кезекти, одаар чүлү аппарату-
разын 3 комплектин солугу-
га пункттарында доктаамал
ажылап турар солугурун фонд
кылдыр тургузар;
- Көдө ажал-агы маши-
наларын кезектерин, агре-
гаттарын септээр-биле учас-
токту мастерскаяларга тургу-
зар болган ажаа дунааалар
агрегаттың автомастерскаяны
тускайлап бээр;
- Септеттиген машина бү-
рүзүн тускай комиссия хүлээп
алыр болган ажаа магадыла-
ды паспортун тыпсыр;
- Тускайлап турган фонд-
ларга болган септелге планын-
га камаарыштыр материал-
техниктиң херекселерин, ар-
тык кезектерин болган сеп-
телгези.

Хүлээлгени Сельхозтехкуркомнун районнар а-
разының Кызылда каттыжышкынының ажал-ишчилери-
ниң болгаш инженер-техниктиң ажал-ишчилериниң
иниң хуралында хүлээп алган.

КУШ-АЖЫЛЧЫ МААДЫРЛЫГ ЧОРУКТУҢ КИЖИЛЕРИ

ВЦСПС-тин даргазы А. И. Шибеев-биле беседа

Совет кижилер Улуг Ок-
тябрьның бедик куу-
туралыг боттайгы чыгында
Төзөн чурттуң тыгжамыры-
че 15 миляон 734 муң тонна
тарамы урган.

Таражыларның тинделге-
жө оруу кур терия шийгээди
алырының бүгү төгүзүнде
турбаан бергелерин болган,
Ыйчалаа-даа механизаторлар
баштайгы кур-чериктерин
арга-дуркулгазынга даягаш,
агаар-бодустун ол халапта-
рынга боттарынын ажал-иш-
чи, соруккур чоруну болган
чер ажалының бедик куу-
туралы көргүскен.

Бо берге чыада тарамы
ажал алган республика-
кага бүгү уагустун херек бол-
ган. Мун-чун комбайнерлер,
чолаачылар, токтарын бол-
гаш элеваторларын ажал-иш-
чилери техниканы ажал-иш-
чилерин бедик бүдүрүктүзүп
чорун чедип алганар. Кок-
четан областың Куйбышев
аттың колхозунун комбайнери
И. Драйляг бодунун баш-
каргамы «Хову кораблыны»
бункеринден сезонда чөвөр-
мун центнер тарамы берген,
социалисттер чарышка оза-
штыктарал, Тургай областан
чолалты А. Пшенбаев баш-

карганы аар чук сөөртүп
автомобил-биле 18 муң
ажы тонна кызма-тасты бол-
ган арбайын куруне тыгжа-
мырыне уура-биле сөөртүп
деген, чар репорту тургу-
зан.
Кур-чериктерин күш-
ажыла чачылдарын бөтүн
үлөтүрүп коллективтер
уламчыл турар. «Боран-
чы» разрезтин дажыларын
чыл планын хуусаа бетинде
күсүткен. Олар чыл эгесин
деген бээр үш миляон ажал-
тонна хөмүр-дашты херек-
чилерге чүдүрүп чоруткан.
(СЭТА).

Совет кижилер Улуг Ок-
тябрьның бедик куу-
туралыг боттайгы чыгында
Төзөн чурттуң тыгжамыры-
че 15 миляон 734 муң тонна
тарамы урган.

Таражыларның тинделге-
жө оруу кур терия шийгээди
алырының бүгү төгүзүнде
турбаан бергелерин болган,
Ыйчалаа-даа механизаторлар
баштайгы кур-чериктерин
арга-дуркулгазынга даягаш,
агаар-бодустун ол халапта-
рынга боттарынын ажал-иш-
чи, соруккур чоруну болган
чер ажалының бедик куу-
туралы көргүскен.

Бо берге чыада тарамы
ажал алган республика-
кага бүгү уагустун херек бол-
ган. Мун-чун комбайнерлер,
чолаачылар, токтарын бол-
гаш элеваторларын ажал-иш-
чилери техниканы ажал-иш-
чилерин бедик бүдүрүктүзүп
чорун чедип алганар. Кок-
четан областың Куйбышев
аттың колхозунун комбайнери
И. Драйляг бодунун баш-
каргамы «Хову кораблыны»
бункеринден сезонда чөвөр-
мун центнер тарамы берген,
социалисттер чарышка оза-
штыктарал, Тургай областан
чолалты А. Пшенбаев баш-

карганы аар чук сөөртүп
автомобил-биле 18 муң
ажы тонна кызма-тасты бол-
ган арбайын куруне тыгжа-
мырыне уура-биле сөөртүп
деген, чар репорту тургу-
зан.
Кур-чериктерин күш-
ажыла чачылдарын бөтүн
үлөтүрүп коллективтер
уламчыл турар. «Боран-
чы» разрезтин дажыларын
чыл планын хуусаа бетинде
күсүткен. Олар чыл эгесин
деген бээр үш миляон ажал-
тонна хөмүр-дашты херек-
чилерге чүдүрүп чоруткан.
(СЭТА).

Совет кижилер Улуг Ок-
тябрьның бедик куу-
туралыг боттайгы чыгында
Төзөн чурттуң тыгжамыры-
че 15 миляон 734 муң тонна
тарамы урган.

Таражыларның тинделге-
жө оруу кур терия шийгээди
алырының бүгү төгүзүнде
турбаан бергелерин болган,
Ыйчалаа-даа механизаторлар
баштайгы кур-чериктерин
арга-дуркулгазынга даягаш,
агаар-бодустун ол халапта-
рынга боттарынын ажал-иш-
чи, соруккур чоруну болган
чер ажалының бедик куу-
туралы көргүскен.

Бо берге чыада тарамы
ажал алган республика-
кага бүгү уагустун херек бол-
ган. Мун-чун комбайнерлер,
чолаачылар, токтарын бол-
гаш элеваторларын ажал-иш-
чилери техниканы ажал-иш-
чилерин бедик бүдүрүктүзүп
чорун чедип алганар. Кок-
четан областың Куйбышев
аттың колхозунун комбайнери
И. Драйляг бодунун баш-
каргамы «Хову кораблыны»
бункеринден сезонда чөвөр-
мун центнер тарамы берген,
социалисттер чарышка оза-
штыктарал, Тургай областан
чолалты А. Пшенбаев баш-

карганы аар чук сөөртүп
автомобил-биле 18 муң
ажы тонна кызма-тасты бол-
ган арбайын куруне тыгжа-
мырыне уура-биле сөөртүп
деген, чар репорту тургу-
зан.
Кур-чериктерин күш-
ажыла чачылдарын бөтүн
үлөтүрүп коллективтер
уламчыл турар. «Боран-
чы» разрезтин дажыларын
чыл планын хуусаа бетинде
күсүткен. Олар чыл эгесин
деген бээр үш миляон ажал-
тонна хөмүр-дашты херек-
чилерге чүдүрүп чоруткан.
(СЭТА).

Совет кижилер Улуг Ок-
тябрьның бедик куу-
туралыг боттайгы чыгында
Төзөн чурттуң тыгжамыры-
че 15 миляон 734 муң тонна
тарамы урган.

Таражыларның тинделге-
жө оруу кур терия шийгээди
алырының бүгү төгүзүнде
турбаан бергелерин болган,
Ыйчалаа-даа механизаторлар
баштайгы кур-чериктерин
арга-дуркулгазынга даягаш,
агаар-бодустун ол халапта-
рынга боттарынын ажал-иш-
чи, соруккур чоруну болган
чер ажалының бедик куу-
туралы көргүскен.

Бо берге чыада тарамы
ажал алган республика-
кага бүгү уагустун херек бол-
ган. Мун-чун комбайнерлер,
чолаачылар, токтарын бол-
гаш элеваторларын ажал-иш-
чилери техниканы ажал-иш-
чилерин бедик бүдүрүктүзүп
чорун чедип алганар. Кок-
четан областың Куйбышев
аттың колхозунун комбайнери
И. Драйляг бодунун баш-
каргамы «Хову кораблыны»
бункеринден сезонда чөвөр-
мун центнер тарамы берген,
социалисттер чарышка оза-
штыктарал, Тургай областан
чолалты А. Пшенбаев баш-

карганы аар чук сөөртүп
автомобил-биле 18 муң
ажы тонна кызма-тасты бол-
ган арбайын куруне тыгжа-
мырыне уура-биле сөөртүп
деген, чар репорту тургу-
зан.
Кур-чериктерин күш-
ажыла чачылдарын бөтүн
үлөтүрүп коллективтер
уламчыл турар. «Боран-
чы» разрезтин дажыларын
чыл планын хуусаа бетинде
күсүткен. Олар чыл эгесин
деген бээр үш миляон ажал-
тонна хөмүр-дашты херек-
чилерге чүдүрүп чоруткан.
(СЭТА).

Совет кижилер Улуг Ок-
тябрьның бедик куу-
туралыг боттайгы чыгында
Төзөн чурттуң тыгжамыры-
че 15 миляон 734 муң тонна
тарамы урган.

Таражыларның тинделге-
жө оруу кур терия шийгээди
алырының бүгү төгүзүнде
турбаан бергелерин болган,
Ыйчалаа-даа механизаторлар
баштайгы кур-чериктерин
арга-дуркулгазынга даягаш,
агаар-бодустун ол халапта-
рынга боттарынын ажал-иш-
чи, соруккур чоруну болган
чер ажалының бедик куу-
туралы көргүскен.

Бо берге чыада тарамы
ажал алган республика-
кага бүгү уагустун херек бол-
ган. Мун-чун комбайнерлер,
чолаачылар, токтарын бол-
гаш элеваторларын ажал-иш-
чилери техниканы ажал-иш-
чилерин бедик бүдүрүктүзүп
чорун чедип алганар. Кок-
четан областың Куйбышев
аттың колхозунун комбайнери
И. Драйляг бодунун баш-
каргамы «Хову кораблыны»
бункеринден сезонда чөвөр-
мун центнер тарамы берген,
социалисттер чарышка оза-
штыктарал, Тургай областан
чолалты А. Пшенбаев баш-

Бөгүн—Совет милицияның хүнү

ЭРГЕ-ЧУРУМ КАМГАЛАЛЫНДА

СЭКП-ниң XXVI съездинин шийтирлериниң дууштур
социалисттик хойлу-дурму болган эрге-чуруму бистин
чуртувуста чайгалым чокка быжылган турар. Ол соруга-
ларын совет милицияның канчаар күсүлүн турарынын ду-
гайында СЭКП-ниң шийтир херектер министри армия ге-
нералы П. А. Шелюков СЭТА-ны корреспондентиз-биле
беседазынга чугаалаан.

Социалисттик курдуун эр-
ге-ажыктарын, бистин чурту-
вустун хамаатыларын демок-
ратияларын болган
косталгаларын, арын-чүрүн
болган төлөнтүп чоруну кам-
галаарларын артын адалдыг
бедик хүлээлге совет мили-
цияда чок деп, министр ту-
гаалаан. Ол соругаларын
ийтиги херектер органның
ажылы чоннарын калбап
деткимче-биле, СЭКП-ниң
бедик негеделиг доктаамал
удуртуугазында алаа-биле
шинтирлеп турар.

Коммунисттик партия боду-
нуң экономиктиң стратеги-
яның чайгалым чокка ший-
тирлеп боттадырып, чонун
чагай чоруну улам-на бе-
дидип турар. Куш-ажылды
кижия — бистин эң-не бе-
дик үнелги кол байлавыс-
тыр. Чер кырынга турган
кайдыг-даа шийтирлеп ажалы
чоннары социализмден ар-
тын ийди түлдүрүн кыл-
баан.

Социалисттик курду совет
кижияларын эргелерин
болган эрге-ажыктарын, төлө-
нтүп чоруну камгалап турар.
Эрге-чуруму болган социа-
листтик хойлу-дурму док-
таамал быжылгалары, эрге-
чурум камгалаа орган-
нарын ажалы сайы-
раптайгылары ол бедик со-
ругаларга бүрүн чыгарган.

Арагаалар, хулиганнаар,
ажыл кылбас, чижик чорут-
тар амиларыны социалист-
тик оор-хөмүрүс, чач кижия
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

ниң XXVI съездинин бедик-
биле үнелген көргөн. «Эрге-
чуруму камгалаа талазы-
биле ажалды экижидер
болган эрге-чурум үрөшкөн-
перинге-биле демисиди күш-
тедир дугайында» СЭКП-ТК
ны доктаамал шийтир херек-
тер органның ажалы
идея-политиканы болган
ажы-чач кижияларга кай-
чылаа-даа дүшүсө. Эргияны
ийди артымыштарына
дур шийтирлеп хемчегер-
ин ал келген болган ал-даа
турар. Эрге-чурум үрөшкөн-
перинге, кем-херек үлгө-
лөргө дурд хемчегер моон
сонгаар-даа шийтир-
чорудар алар. Чурум
камгалаа органның ажал-
ды, оларын ролун СЭКП-

МУРНУН ХЫНАП...

Улуг-Хем районнуң кодан-девиксээр ак эңгек-
биде шугаанынкан. Кыштын шуут-ла келгенин
демдээ ол. Районнуң партия, совет органның
удуртукчулары, көдө ажал-агы эргелесиниң спе-
циалисттер болган ВЛКСМ районнуң ажал-ишчилери,
тус-тус совхозтарын удуртукчулары, тускай
эргелесиниң база малчылары ийитиниң малын кел-
ди кыштан хур-чагай ажыгар даш канчаар белет-
келгенин хынал көрү-биле үнүшкүнерин малчын
ноданынже организастан турар.

Кодан байлаптан чаай наап
турар сөөктү хөмүрүн бира-
роондо, кышны белеткелди
хынал көрүп элестеткен хы-
налда-рейддин «Ак-Турун»
совхозун малчыларын
кышкы тургаларында ол хүн
чорудуп, ырак-улак кыштар-
ларын тазавар маршуттар-
биле дыка хей машиналар
агартыпканан совхоз төвүн-
ге келгеш дынадымыс.
Ажал-агының удуртукчу-
лары, специалисты база ыла
хаара туттунган болду.

Шала кезээлгектей, ажал
шагы төгөлгөк чорда, хойку
коданынын эргеш келген ав-
томашылар совхозтун кон-
торанын чалып уурук-
суурунган кун эгелестер.
Кыштар кезин чоран ээр-
чегил рейдиниң кескиткен
сүл совхоз директорунун ка-
бинетин долдур суурунган
тус-тус маршуттар айы-ба-
ле хынаан тургаларының
кышка белеткелиниң дуга-
йында кыска дынадылар
чугаалап, чедер, четп

ХАНЫ ӨӨРЕНИР

1969-1970 өөрдөлгө чыгып-дан эгелеп бистик республика-канын школаларына төрөн дыл болгаш литература баш-кылааткыны чыгыс аай про-граммалар кирген. Ол про-граммалар баштаар оон мурунда чыгдарда турган программалар төрөн дылдын грамматика-казына бердигин шактарыны барык чыгыс кезин кызыр-ылган. Оон бээр оон бээр өөрдөлгө чыгыс эртен, Бо арамында практиктик ажылдар-дан үндөлтүнгөн элөөн болалар дыл башкыларынын мурунга тургустунуп келген. Төрөн дыл болгаш литерату-ра башкылааткынын про-граммаларын утка болгаш хемтөөлү хөдөө артымын, а чүгө өөрдөлгө шактарыны кызыртып башкыларынын муру-нга салган сурула утат-кан болгаш харысалга бе-дөн, Оон-биле балл бер-дөөшкүннөр база тургустунуп келген.

Өөрдөлгө шактарыны төрөн дылга берген шактарыны өскө өскө бердигин шактарыны бөлөп дөңгөй болуп, анализтеп көргө, оң-не эвөөш шак төрөн дылга бердигин болуп турар. Шак ичинде байдал өөреникчилерге болгаш дыл башкыларына улуг бер-дөөшкүннөр таварыштыр турар. Оон түнүшкө өөр-еникчилерин төрөн дыл та-лаам-биле билип кошкан

хай кызыртылган дыл баш-кыларынын тураларына ча-гыс улаа эвөө чыгаалажып, наралдага-даа бижилдөөш.

Бо дугайында чүгө IV класска төрөн дылга берген шактарыны көрүп көрөөлү, Синтаксис болгаш пунктуация өөренип эртеринге орус дылга 30 шак бердигин болза, төрөн дылга 9 шак. Мында ылгал контут улуг, Ычтанга кызыртылган шак-биле программалар материалды сүрүп өөрдиринге, өөреник-чилерин төрөн дылга билип кошкан болуп. Бир-тээ өөреникчи болупун төрөн дылдын ханын-биле билип албас болгаш, орус дылды өөреникчи бердөөшкүннөр-гө таварыштыр туралар.

Төрөн дыл таалам-биле бу-гү ажалдарын таарымчалыг чорударына шак чедиптөөш. Уругутунун немедө китөөде-рин чорудуп турар бээр, өскө өскө өөреникчи бердөөшкүннөр база тургустунуп көр.

Совет школада өөрдөлгө шактарыны бөлүп өөреникчи берген турар кичөөдөринин санын көргүсүн күүнө до-кументин болуп. Оон кым-да өскөртүп шыдаас. Ын-диге болза-да 4-тен 8 класс-ка чедир тыа дылга недела-га 1-2 шакты немээр өөр-еник көрө деп болал бар.

О. АКАЛЖЫК, башкы.

ОМАК-СЕРГЕК УЗУН НАЗЫН ДЭЭШ

Кадыккыл бөлүктөргө ур-гуду куш-культура кылдыр электен кырып чоруту бол-дурас. Чурттуу хей-хей куш-культура организациаларына бо таалам-биле хей кылдарды алдында түнөл-дөр-биле Гомедеге «Куш-культура, куш-ажыл, кадык-кылга болгаш омак-сергек узун назын» деп тема-биле бооп эрткен Бүгү-эвеледиги эртем-практиктик конферен-циянын киржикчилери та-нышканнар.

Бо дугайында чүгө элери спорт-биле эрттерер яны-бу-ру профессионал кичилери хайгааразы оларын за-рааш чидирген ажил хүне-ринин саны 21-00 хуу эвөө-жээр, а куш-ажылдык боду-рукчулук бедирин көргөскөн.

Чонун чурттап турар чери-ниң аайы-биле куш-культура-кадыккылга ажилын органи-заатарын Белоруссиянын чи-жөөне конференциянын кир-жикчилери сонугалп тааныш-каннар. Аңаа куш-культура-ны кадыккылга комби-наттарын (ККК-яры) чурт-ка эң-не баштай тургускай болгаш чедипкиниң ажил-дал турар.

Куш-культура-лавышан, ону эвөөшкүннөр оң чаа аргалары-ла.

Л. ТРОЦЕСКИЦ, СЭТА-нын көрр

СЦЕНАДА-МИЛИЦИЯ АЖЫЛДАКЧИЛАРЫ

Чоокта чаа Эришниц мили-ция ажалдакчыларынын кон-церти болган. Көнгө ажит-тынарга, хун хералды кымыл беш-адарын иштөөде аира туран эмблема мурунда боттарынын эргедуулаанын аайы-биле формалар көдип-кен, сценалар долгору туруп-кан милицияны бот-тымыл-гы артыктерин көргө ча-рап, көрүштүг-дөө чорду.

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР МАЛЧЫННАРГА

Агаар-бойдустан таарымча чок байдалын барыдаалажып, республиканын соокоотары мал чема белеткөөрүнүн та-лаам-биле яны-буру аргалар-ны ажылдап, хемчеглерин алган. Оон-биле чегерелтир школаларын оон ажалга илде-койлук киришкен. Олар чай-гы диктантылаанын үзөшпө, сентябрь соонда-даа өөрдө-мал чеминиң белеткөөнүгө калбаа-биле ажалдап.

ӨРӨГЕ БУРУЗУНГЕ

Ан-Туруг суурда Мария Хо-валыговна Доникты эртелек-челөөн хырылаа сазырып, 1982 чылдагы паралаа чагы-дылаанын баш бурунгаар аны белектерген. Өргө бу-гуз чагыдылааны болуп дөш хей-аияти активчилерин органи-заациаларга хуваган. Моон түнүшкө солун-сеткүү ча-гыдылааны багыт эвөө чоруп турар. Бо хүнерде «Шы» — 220, «Тууника правда» — 25, «Тыныч аныктары» — 113, «Улуг-Хем» — 170 экемпляр ча-гыдылаанын баш бурунгаар аны белектерген.

Солуннар, сеткүүдөр чагы-дылаанын ажалына тус чериян ортукмаш школаларын башкылары Хаак Монгушевна

Чамдан, Чечек Ховалыговна Ортун-оол олар эки кириш-кен, Башкылар болгаш өөр-еникчилер массалык-биле со-луннар, сеткүүдөрин бижит-кен. Амын хүнерде чагыдыл-га улажтылавышан.

А. ХАРЧЕНКО, СЭТА-нын көрр

ЯПОНИЯ. Фотокамера бол-гаш видеомагнитофон-биле каттышкан чаа дериг-херек-селди япон специалистер тур-гусканын ол «Мавика» деп аппаратын фотоаппарат эвөө, эң бичия магнит дисканы-би-ле ажалдаар. Чагыс дискага 50 өңдүк кадрларын тыртты-рып ал болуп. Ону телеви-зорга кошкан көрүп болган дымнап болуп.

Номерлер улаа-дараа эр-тп-ле тур. Адыш чаксаа-кымы димиттеп-ле тур. «Мен-не ичиде деп бодава-дым», «Мен-не мававадым» деп симырашкан үнер дың-налыгылаар-даа. Иштисин-биле ол концерттен ал калптар хире багыт номер чок, улуг күштү уларгынын демдөөр апаар. Оларын программалар сымт, каргыраа, орус, тыа, моол млар, уран номчулгалар, тан-цалар, кыска интермедиялар, ооздар, кыстарын аналды-дери, хыдыг хөгжүмүн ор-кестри, хөйүнү мрылары — алы-буру номерлер. Сцена культурамын база сазып, шымык белеткөөнүн көр-гүсүн.

Эриш ортукмаш школаларын өөреникчилери 16 тоона чы-гам сарыг буруту чыгыш, кооламда Денин аттыг со-хоока дуулааган. «Сарыг буру-операциялыгы 6 «6», 2 «6», 9 «6», 5 «6» болгаш эске-дөө классарын өөреникчилерин илдеп-койлук киришкен. Өөр-еникчилерин куш-ажылдын органи-заациаларына А. С. Нам-даров, Д. Х. Базан, В. К. Натан, М. О. Намдаров бол-гаш эске-дөө башкылар эки ажалдап.

«ХӨЛГҮТ ЧАШТАР» деп, В. КАРА-САЛДЫН фототөдү.

В. САРЫГЛАР, Эриш ортукмаш школа-нын башкысы.

В. САРЫГЛАР, Эриш ортукмаш школа-нын башкысы.

СПОРТ СӨӨЛГҮ

Кызыл хоорайнын бирги чери дөш ойнап турар шыды-раачкыларын сөөлүгү сески салым доозулган. Шинтир-лук түнүш оюн соонда бир-ги разрядкы В. Заборин Н. Куулар-биле таарымча-кан, оон ортуулаа артык те-вө ойнап алган, ууларымча-кымы чык улуг алган. Ол 6,5 салым алган.

СПОРТ САЛЫГ

жиг оолдарым алпаргаш, арыг тилеелгени чедип алган. Ын-чангаш маргалдаанын эки эгөө Н. Онуфрив уш улаж-тыр уттурган, шаңнадым черже кирбөө.

Маргалдаанын 6,5 салым дооскан В. Заборин 1981 чыл-дын хоорай чемпиону атты бир дугаар чедип алган. 6-6 салым В. Луканов, К. Сат, Д. Ондарын ууларымча-кымын-биле ойнап кооффициент-лери саалап, түнүш үлүр-лүт кээр, В. Луканов ийги-чери, а үшкүзүн — К. Сат эвөөш.

СПОРТ ШКОЛАЗЫ

Күп-дамыр кижөөндөгө-рин хөгжүдөр, спорттук мас-саалы болупун улам ийи ки-дүрөринин чамдык ажалдары район хөү Халдайгытла чоруп турар. Республиканын Чыдымшыкын министрство-нуун шугуу-биле уулар-тын спорт школам чаа тут-кан спорт залда ажалдан эгөөш. Оон директору — спорттук национал хевирле-ринге РСФСР-нин спорт мас-тери Кара-оол Шадыр, Куш-культура болгаш спорттук таарымчалыг байдалын эки ажалдап, школаны өөрдө-гөшкүннөр бедиери, бичин болгаш элөөдү уруг-ларын оңе хаара тудары чу-гула ажал.

СПОРТ ШКОЛАЗЫ

Күп-дамыр кижөөндөгө-рин хөгжүдөр, спорттук мас-саалы болупун улам ийи ки-дүрөринин чамдык ажалдары район хөү Халдайгытла чоруп турар. Республиканын Чыдымшыкын министрство-нуун шугуу-биле уулар-тын спорт школам чаа тут-кан спорт залда ажалдан эгөөш. Оон директору — спорттук национал хевирле-ринге РСФСР-нин спорт мас-тери Кара-оол Шадыр, Куш-культура болгаш спорттук таарымчалыг байдалын эки ажалдап, школаны өөрдө-гөшкүннөр бедиери, бичин болгаш элөөдү уруг-ларын оңе хаара тудары чу-гула ажал.

ШЫДЫРАА

Октябрың социалист Улут революцияныг турса-кааткан шыдыраа маргылдаа-зы Тээл суурга ийи недела үргүлчүлүк доозулган. Түн-нелинде бирги чери Дамба

МАРГЫЛДААЗЫ

Ооржак, ийгиликт — Шыдыраа Хертек, үшкү черин Семс-оол Хертек чаалап алган. С. ХЕРТЕК, Бай-Тайга район.

Д. ЧААН-ООЛ.

Ооржак, ийгиликт — Шыдыраа Хертек, үшкү черин Семс-оол Хертек чаалап алган. С. ХЕРТЕК, Бай-Тайга район.

М. МАДОН.

Өвүр район.

Мораль темазынга

ДОНГУН-КАРЖЫКАССИР

Самалдай суурнуң орту үзөндө херим иштөөдө шору дөңгөй чыгыс кыт ал бажым бар. Ол — автостанция-дыр. Ында пассажирлер оларар саңдалар, депутаттар болгаш чаш ууларгай илер кирер өрөөлдөр бар. Ычтаа-даа ол бүгүнүн чен ажалдагымайн турары хараадагыт. Ылар кирери берге! Чүгө дөргө, илдегилдер кара шооча-даа бар, хемчег-ле чүвө ууун орустан, тыагаан, олап-дууш каапар, аргышын пассажир чонга тарым-халайгы хөргөшөө эд-даа бар-да. Билеттер салып, ол бажынын апап, аргы-сикти тургузары-даа чүгө ол ки-жи-биле холбашкан. Ычтан-

гаш чогуу-на харын автостан-ция иштин хирелендирбес дөш оун ажалынын баргылаар чыдаагынын ийи. Ылар-мы-лар, Кур-Чер суурларын та-варымч турбөө, демги кар-жы-догунуң кассирлар оон суурларын баар пассажирлар илдеп чыгаа-лаа тапса, «Чүгө Кызылче дилер мен, эштер!» деп, хөрөтөмшөөш, чорутуучи далашкан, билет зорукчун улашту орустан чы-галып ийишкү бээр таарымча-салым экип билер мен», «ки-жи помандылаапар!» дөш ки-жигит тургакын өскөтүн пас-сажирлер бо-ла дилчаар бис. Тес-демтилерин кыл, чай

чон баа бир лот аргыжар чери — Шуурмактын ийи бе-летерин тутууш. Ычтанга «Чогураа» соокооту матчы-парынын хой кезин Шуур-макка тайлаар, кымыл баш-чорук үзүбес. Ычтанга олар район тову-биле аргыжар укурга бо-ла таарымч. Шуурмакка автобуса билет ал чадап ийи, малчынын уруг-дарым-биле чадагай ма-пиналарга оорушкан, оола-ондана таарымч таарымч-лалар сөөлүгү үдө бар алар-ган. Чыгыс, «Чогураанын» малчынын Ч. Күмүктөр дөшүн уругтары-биле кады илдеп байдалта таарымч.

Кассир килин пассажирлер-ге эвөөлө эвөөлө болуп, билеттерин баш бурунгаар мар-шруттар бааулаар салым, пас-сажирлерин автобуса озуру-тун туу, харын-даа оларга орук-суур менди-чагай че-рамга ийишкү күүзү укуртул. А бо кассирлар пассажир-лерге эвөөлө эвөө, туралык чорупу көргүзүп, ийи-бээр аргышкан чоңун чыгыр, туу-рар черин болупун хуузула бажынын дег ажалып, хөпчү чөтө эвөөлөр, хөпчү чөтөсө ажалдап баар ужуру ийи. Ол чогуу кымыл дөшүн Са-налдагынын болгаш чоок-нагы суурларын чурттакчы-лары пат билер. Олар чүп-чүла мурун: «Светлана Мер-кулова туралында, долгун-нарым ажалы-чыңи калган чилер ирги?» деп айтырарлар ийи.

С. СЕРЕН, Тес-Хем район.

Агаар

Бөгүн республикага көжүп турар буауттаар, чамдык чер-лерге быскан зар чаар.

КИНО

НОВАЯ 10-ДА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 8.00 — «Уе». Информастыг

РЕДАКТОРУН ОРАКЧЫЗЫ

К. К. САТ.

Редакцияның адреси:

667000, Кызыл, Шеткин-Кравченко кудумчуу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторуң 2-21-63, редакторуң ораакчыларынын 2-35-24, 2-31-75, харымсалгалы секретарынын 2-23-55, секретарынын 2-23-55, партияны ажалдаар болгаш совет тургузуу килдизинин 2-31-75, культуру килдизинин 2-23-54, келээ ажал-агым килдизинин 2-21-47, үлгүлү килдизинин 2-31-75, чага килдизинин 2-41-27, информация килдизинин 2-20-60, корректорларынын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, сотун келбейн баргалда 2-32-75, телефонче долгав

Тираж 17866. Чыгыс № 2471

СОЛҮН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР